

Ἐντὸς φανικοῦ ὀξέος.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1885

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐζητήθη ἡ συμβολή μου ἐν τῷ Ἡμερολογίῳ τοῦ σωτηρίου
ἔτους 1886, καὶ ἐζητήθη ἡ συμβολή αὕτη οὐχὶ διὰ τι ἄν ὧ δ ο-

νον πνευματικὸν προϊόν ἐξ ἐκείνων, ἅτινα οὐδὲ τὰ νεῦρα ταράτ-
σουσιν, οὔτε τὴν κριτικὴν ἐπασχολοῦσι, πρὸ τῶν ὁποίων ἐχθροὶ
καὶ φίλοι ἀδιαφόρως παρέρχονται, τὰ ὁποῖα θαυμάζει ἡ ἐλληνικὴ
κριτικὴ, ἐν τοῖς διαφόροις τῶν ἐφημερίδων διότι οὐδὲν λέγουσι καὶ
οὐδὲν ἐννοοῦσιν, ἡ κριτικὴ, ἡ ὑπ' αὐτῶν τῶν κρινομένων συνήθως
γρχομένη ἢ ὑπαγορευομένη.

Μοὶ ὑπεδείχθη ὑπὸ τῆς ἐκδόσεως ἡ σύνταξις ἄρθρου πολιτικοῦ
περὶ τοῦ ἔτους 1885.

Ἀπολλον ἀποτρόπαιε! Δὲν ἐκορέσθη λοιπὸν τὸ πεφωτισμέ-
νον τῆς Ἑλλάδος δημόσιον ἐκ τῆς τροφῆς, τὴν ὁποίαν καθ' ἐ-
κάστην λαμβάνει παρὰ τοσούτων ἐφημερίδων, παντὸς γένους,
πάσης ἠθικῆς ἀποχρώσεως, πάσης πνευματικῆς βαθμίδος, πά-
σης ἠθικῆς κλίμακος, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσέλθῃ εἰς ἐπικουρίαν
καὶ τὸ Ἡμερολόγιον, ἵνα κορέσῃ τὸν ἀκόρεστον αὐτοῦ στόμαχον;
Ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων διελέξεων περὶ εἰρηνικῶν θεμάτων τίς ὁ
ὁ λόγος τῆς παραφωνίας διὰ πολιτικοῦ ἄρθρου, τὸ ὁποῖον δυνα-
τὸν νὰ τaráξῃ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν κανονικὴν χώνευσιν
ἐν τῷ στομάχῳ τοῦ ἀναγνώστου, εἴτε τὰς πρώτας σελίδας, εἴτε
τὰς τελευταίας τοῦ βιβλίου καταλάβῃ; Το πολιτικὸν τοῦτο ζῶον,
τὸ καλούμενον Ἑλλήν, εἰς οἷανδῆποτε μερίδα καὶ ἂν ἀνήκῃ,
ἀγαπᾷ κατ' ἐξοχὴν τὰ πολιτικὰ, περισσότερον καὶ ἀπὸ οἷονδῆποτε
ἀπηγορευμένον καρπὸν. Τούτου τοῦ λόγου ἕνεκα θὰ διακόψῃ ἡ ρω-
μαντικὴ κόρη τὴν ἀνάγνωσιν περιπαθεστάτης ἐρωτικῆς σελίδος
τῆς Νανᾶς, ὁ ἐπιμελὴς σπουδαστὴς θὰ λησμονήσῃ τὴν ὥραν τῆς
παραδόσεως, ὁ καθηγητὴς τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος, ὁ ἰατρὸς τὴν
ὥραν τῆς ἐπισκέψεως καὶ ὁ δικηγόρος τὴν τοῦ δικαστηρίου, ὁ
μάγειρος ἐπὶ τέλους θὰ ἀμελήσῃ τὰ πρὸς τὴν ἐστίαν καθήκοντά
του, ἐπὶ κινδύνῳ ἀποπομπῆς, μόνον καὶ μόνον διὰ τὴν ἀποπεράτω-
σιν τῆς ἀναγνώσεως ἐνὸς πολιτικοῦ ἄρθρου οἷας δῆποτε ἐφημερί-
δος, ἢ τὴν ἀκρόασιν τῆς ἀγορεύσεως τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ρήτο-
ρος, κοινοβουλευτικοῦ ἢ ὑπαιθρίου, κωμικοῦ ἢ τραγικοῦ.

Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι τοιοῦτοι λόγοι πρὸς ἐκδότην
τοῦ Ἡμερολογίου νὰ ζητήσῃ τὴν συμβολὴν μου πρὸς σύνταξιν
πολιτικῆς ἐπιθεωρήσεως τοῦ ἔτους 1585.

*
* *

Ἄν ἦτο τοῦλάχιστον φιλολογικὴ ἐπιθεώρησις ἔστω καὶ τῶν τῆς ἑλληνικῆς κεφαλῆς προϊόντων; Ἦθελον δανεισθῇ μερικὰς γνωστὰς καὶ στερεοτύπους φράσεις, κοινούς τινας τόπους, κενὰς καὶ ἀορίστους περιποιήσεις, πάντα ταῦτα ἀπὸ τῆς πρώτης ἐφημερίδος ἢ ἀπὸ τοῦ πρώτου περιοδικοῦ, ἐβδομαδιαίου ἢ μηνιαίου, καὶ δι' αὐτῶν ποικίλως περικοσμήσει τὴν ἐπιβληθεῖσάν μοι υποχρέωσιν πρὸς ἐκδοσιν τοῦ Ἡμερολογίου. Τίς ἀμφιδάλλει τότε, ὅτι ἤθελον εὐχαριστήσῃ ὅλον τὸν κόσμον, εὐχαριστούμενος καὶ ἐγὼ ἐπὶ τέλους; Ἐνῶ σήμερον... ἀναλαμβάνων νῦν γράψω τὴν πολιτικὴν ἐπιθεώρησιν τοῦ 1885, πιθανὸν ὅτι θέλω παρασυρθῇ ὑπὸ τοῦ κομματισμοῦ, μᾶλλον θέλω δυσαρεστήσῃ ἢ εὐχαριστήσῃ, καὶ θέλω στερήσῃ ἴσως τὸ Ἡμερολόγιον μερικῶν ἀναγνωστῶν, περιορίζων τὰ ἔσοδα αὐτοῦ, εἰ καὶ δὲν ἀνήκω εἰς τὴν πολιτικὴν σχολὴν τοῦ πρωθυπουργοῦ τῆς ἐβδόμης Ἀπριλίου.

Πολιτικὴ ἄνευ κομματισμοῦ ὁμοιάζει μὲ ἄνθος ἄνευ εὐωδίας, μὲ μουσικὴν ἄνευ ἁρμονίας, μὲ τὸν ἀττικὸν ὀρίζοντα ἄνευ ποικιλίας καὶ χάριτος. Ὁ κομματισμὸς εἶνε τὸ ἄλλας τοῦ λόγου. Εἶσαι καταχραστὴς, λωποδύτης, κακοήθης, ἀνίκανος, πρῶην κατὰδικος; Οὐδὲν τούτων διὰ τὸν ὁπαδὸν τοῦ κόμματος, εἰς ὃ ἔχεις τὴν τιμὴν ν' ἀνήκης. Τὰ χρονικὰ τῶν δικαστηρίων μαρτυροῦσιν ὅτι κατεδικάσθης εἰς τριετῇ, πενταετῇ, ἐπταετῇ εἰρκτὴν ἐπὶ νοστήσει δημοσίων χρημάτων. Ἠδικήθης, ἐγένεσο θυμὰ τῆς κοινωνικῆς μοχθηρίας. Κρίμα, ὅτι δὲν εὐρέθῃ Βολταῖρός τις πρὸς ἐπαινόρθωσιν τῆς προσωπικῆς τιμῆς τοῦ νέου Κάλαι. Ἀλλ' εὐρίσκεται ὑπουργός, ὅστις δὲν διστάζει διὰ τοῦ κύρους τῆς ἐμπιστοσύνης του νὰ σοὶ ἀναθέσῃ σπουδαίαν ἐργασίαν πρὸς ἐπαινόρθωσιν τῆς ἀδίκως στιγματισθείσης ὑπολήψεώς σου, ἐπιτροπὴ δὲ τοῦ Κοινοβουλίου, ἐπὶ τῶν πραγμάτων καλουμένη, νῦν ἐπικαλεσθῇ τὰ φῶτά σου καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ χαρκτήρός σου πρὸς ἐξέλεγχιν φανταστικῶν καταχρήσεων.

Μετὰ ταῦτα πάντα, ἐννοεῖς, κύριε ἐκδότα, ὅτι τὸ ἔργον, τὸ ὁποῖον ἀνέλαβον, δὲν εἶνε τοσοῦτον εὐχερὲς, ὅσον φρονεῖς. Τί νὰ εἴπω περὶ τοῦ πολιτικοῦ ἔτους 1885, χωρὶς νῦν δεσαρεστήσω, χωρὶς νὰ καταστῶ ἀπροσδιόνυστος, ἀμετροεπής διὰ τοὺς εὐρίσκοντες τα πάντα καλὰ λίαν ἐκ τῆς παρούσης πολιτικῆς κατα-

στάσεως; Καὶ ὁμως ἡδυνάμην ν' ἀπαλλαγῶ πασῶν τούτων τῶν
 δυσαρεσκειῶν καὶ ἐνοχλήσεων, ἀρνούμενος νὰ δεχθῶ τὸν πρόσ-
 κλησὶν σου, ἢ ρίπτων καὶ ἐγὼ μετὰ τοσοῦτων ἄλλων, ὀλίγην
 μελάνην ἐπὶ τοῦ λευκοῦ χάρτου, κατὰ τὸ εἰῶθος, περὶ ἀνέμων
 καὶ ὑδάτων, de omnibus rebus et quibus dam
 aliis.....

*
* *

Τὸ πολιτικὸν ἔτος 1885 θέλει μείνει ἄξιονημόνευτον ἐν
 τῇ ἐλληνικῇ ἱστορίᾳ.

Ὑπάρχουσι πολιτικαὶ περίοδοι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν λαῶν, ση-
 μαινόμεναι διὰ τινος λέξεως, φράσεως ἐρμηνευούσης τὴν φύ-
 σιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς περιόδου ταύτης, τῆς τελεσθείσης ἢ
 τελουμένης ἐργασίας. Ἀναγέννησις, μεταρρύθμισις,
 στρατιωτικαὶ, οἰκονομικαὶ, ἐκπαιδευτικαὶ πα-
 ρασκευαὶ, ἐπιστημονικὴ, γραμματολογικὴ, θρη-
 σκευτικὴ κίνησις, καὶ τόσχα ἄλλα. Ὁ μέλλων συγγραφεὺς
 τῆς Ἑλλάδος θέλει ἐπιγράψει τὸ κεφάλαιον τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ
 ἔργου, τὸ πρῆγματευόμενον περὶ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1885
 καὶ τῶν κατ' αὐτὸ τελεσθέντων πολιτικῶν γεγονότων — Ἀπο-
 κολόκυνθωσις.

Τὴν λέξιν ταύτην μετεχειρίσθη ὡς γνωστὸν ὁ Ρωμαῖος φιλόσο-
 Σενέκας, χαρακτηρίζων τὴν βασιλείαν τοῦ αὐτοκράτορος Κλαυ-
 δίου. Ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ χαρακτηρίσω τοιοῦτοτρόπως τὴν βα-
 σιλείαν τοῦ σημερινοῦ προέδρου τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Δὲν
 ἐπιθυμῶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ ἐξετάσω, ἂν ὑπάρχουσι
 κοινὰ συγγενείας σημεῖα μετὰ τῶν δύο τούτων ἐξόχων ἀνδρῶν,
 διότι δὲν ἀρέσκομαι εἰς τὰς ἱστορικὰς συγγενείας καὶ ἀναλογίας.
 Ἄλλως ἡδυνάμην νὰ καταρύγω εἰς τὸν Σουετώνιον καὶ τὸν Προ-
 κόπιον, ἂν ἐπεχείρουν ἐπαξίως νὰ σκιαγραφῇτω τὸν σημερινὸν
 πρόεδρον τῆς κυβερνήσεως, λαμβάνων οὐχ ἥττον τὸ προσήκον
 μέρος παρὰ τῶν ἐν μακharίᾳ τῇ λήξει Ρωμαίων Ἰουβενάλη,
 Περσίου, ἢ Μαρτιάλῃ.

Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὰς ρωμαϊκὰς καὶ τὰς λατινικὰς ἀνα-
 μνήσεις.

Πρόκειται περὶ τοῦ πολιτικοῦ ἔτους 1885.

Ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἀπὸ τριετίας κυβέρνησιν, ἔχουσα συνείδησιν τῆς ἀποστολῆς τῆς, ἐννοοῦσαν νὰ ἐργασθῇ καὶ ἐργαζομένην, ὅσον οὐδεμία ἄλλη τῶν προκατόχων τῆς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Καποδιστρίου. Ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ ἡ κυβέρνησις αὕτη εἰσήγαγε τολμηροτάτας μεταρρυθμίσεις καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς διοικήσεως. Εὗρε προσκόμματα ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς, ἀλλ' ἀπέναντι οὐδενὸς αὐτῶν ὠπισθοχώρησε, διότι σιδηροὺς ἀνὴρ προΐστατο τῶν πραγμάτων. Ἡ Ἑλλὰς εἰσῆρχετο πράγματι εἰς τὴν χορείαν τῶν εὐρωπαϊκῶν πολιτειῶν. Πνεῦμα μεταρρυθμιστικὸν ἐχαρακτήριζε πάσας τὰς πράξεις τῆς κυβερνήσεως. Ἡ διοίκησις διωργανώθη, ὅσον ἦτο δυνατόν, ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ χρονικῷ διαστήματι καὶ ὑπὸ τὰς ἀρχούσας πολιτειακὰς καὶ κοινωνικὰς συνθήκας ἐν τῷ βίῳ τοῦ τόπου· ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις οὐσιωδῶς μετερρυθμίσθη καὶ ἐβελτιώθη, ἐπίσης δὲ καὶ ἡ μέση καὶ ἡ ἀνωτέρα διὰ τῆς μονοετοῦς στρατιωτικῆς θητείας ἐσκοπεῖτο ἡ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερα ἐξάσκησις τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους. Τοῦτο δὲ καὶ ἤρξατο ἐπιτυχχανόμενον· οὐχ' ἦττον δὲ σπουδαῖαι ἐγένοντο προπαρασκευαί· πρὸς τὴν σκοπιμωτέραν, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῶν νεωτέρων χρόνων, ναυτικὴν ὀργάνωσιν τοῦ τόπου. Τὰ ξύλινα τείχη τῆς δελφικῆς Πυθίας ἦσαν καὶ ἔσονται ἀείποτε διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ ἄριστον προπύργιον τῆς σωτηρίας τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὸ ἀσφαλέστατον μέσον τῶν ἐπιτυχίων αὐτοῦ ἐν κρίσιμῳ στιγμῇ. Βεβαίως μεγάλα ἔργα ἐγένοντο διὰ τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἱστορίας τῆς μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν. Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, τὰ ὄρη δὲ καὶ αἱ πεδιάδες τῆς Ἑλλάδος διὰ μυρίων στομάτων τὴν δόξαν αὐτῆς διηγοῦνται. Ἄλλ' ἐν τῇ θαλάσῃ; Ἐνταῦθα κατ' ἐξοχὴν ὁ Ἕλλην ὑπῆρξε μέγας, ἔξοχος, θεοειδής. Ὑπάρχουσι σταθμοὶ τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, χρονολογούμενοι ἀπὸ τινος ὑπερανθρώπου κατορθώματος ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς ἐλληνικῆς δυνάμεως. Οἰαδύποτε δὲ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ μὴ φεισθῇ πάσης θυσίας πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ διοργάνωσιν τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου. Ὡ, ἂν ἦναι γεγραμμένον ἐν ταῖς μυστικαῖς δέλτοις τοῦ Ἕλλη-

νικοῦ μέλλοντος νὰ καταγάγη ἡ Ἑλλάς, ἐν τῷ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς αὐτῆς παλιγγενεσίας καὶ ἐνότητος ἀγῶνι, μεγάλην νίκην, ἡ νίκη αὕτη ἀναμφιβόλως θέλει προέλθει ἀπὸ τῆς θαλάσσης. Ὡχρὰ, λυσίκομος παρθένος των βασιλείων τοῦ Ποσειδῶνος, θέλει στέψει τὸν νικητὴν ἐκεῖνον ἐξ ἀμαράντων ἀνθέων, δραπέντων ἀπὸ τινος μαγικοῦ θαλασσίου κήπου, καὶ ὁ ἀμάραντος εὖτος στέφανος εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἱστορικῆς ἀθνασίας, τῆς αἰωνιότητος τῆς Ἑλλάδος.

*
* *

Ἄλλ' ὅ,τι ἰδίως ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν τῆς κυβερνήσεως ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ὁ ἐλληνικὸς λαὸς κατεδίδικε διὰ τῆς ψήφου τοῦ κατὰ τὴν ἐβδόμην Ἀπριλίου, ἦτο τὸ ζήτημα τῆς συγκοινωνίας. Ἡ Ἑλλάς ἀξιοῖ ὅτι βαδίζει πρὸς τὸν πολιτισμὸν, καὶ ὅτι ἀντιπροσωπεύει αὐτὸν ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἐχει ἐν τῇ πρωτεύουσῃ αὐτῆς ἀκαδημίας, πενεπιστήμια, μουσεῖα, μεγαλοπρεπῆ πάσης φύσεως καὶ πάσης ἀποστολῆς μέγαρα, καὶ ἐν τούτοις οὐδεμίαν εἶχε συγκοινωνίαν. Ὁ χωρικὸς ἀπέτινε τάκτικῶς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον τοὺς φόρους τοῦ εἰς τὸ ἐλληνικὸν δημόσιον, ἀλλὰ στερούμενος παντὸς μέσου συγκοινωνίας, ἠναγκάζετο νὰ ζῇ τρωγλοδυτικῶς, ἀποκεκλεισμένος πάσης σχέσεως πρὸς τοὺς ὁμοφύλους τοῦ. Ὁ ἠθικὸς καὶ διανοητικὸς ὀρίζων τοῦ ἀγρότου ἐν Ἑλλάδι δὲν ἐκτείνεται ἐπέκεινα τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ χωρίου τοῦ, ζῇ καθ' ὀλοκληρίαν ὡς φυτὸν, ἐλλείψει συγκοινωνίας, τουτέστι φυσικῆς καὶ ἠθικῆς κινήσεως καὶ ἐνεργείας. Δὲν ἐνθυμοῦμαι ποῖος συγγραφεὺς λέγει, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων ἐφευρέσεων, μετὰ τὴν γραφὴν καὶ τὴν τυπογραφίαν, ὡς μᾶλλον συντελέσασαι εἰς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν ἐξημέρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἶναι αἱ ἐφευρέσεις αἱ βραχύνουσαι τὰς ἀποστάσεις. Αἱ ἐφευρέσεις αὗται καὶ ἠθικῶς καὶ ὕλικῶς ὠφελοῦσι τὰς κοινωνίας: ἠθικῶς μὲν, καθ' ὅσον εὐχερέστερον ἀνταλλάσσονται αἱ ἰδέαι καὶ ἀναπτύσσονται αἱ γνώσεις, ὕλικῶς δὲ, καθ' ὅσον ἀνταλλάσσονται τὰ προϊόντα τῆς γεωργίας, λαμβάνει ἀφορμὴν ἐκδηλώσεως ἡ ἐργασία καὶ ἡ ἀπ' αὐτῆς ἀπορρέουσα βιομηχανία. Οὕτως ὁ ἐθνικὸς πλοῦτος, οὐ μόνον αὐξάνει διὰ τῆς συγκοινωνίας, ἀλλὰ καὶ διανέμεται ἀναλόγως καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τῆς χώρας. Ὑπὸ

τοιχύτας συνθήκας μόνον ἀνεπτύχθησαν ἔκπαιλαι καὶ ἐξεπολιτί-
σθησαν τὰ ἔθνη. Ἐν δὲ τῷ σημερινῷ σιδηρῷ αἰῶνι τῆς τέχνης
καὶ τῆς βιομηχανίας ἡ συγκοινωνία εἶναι ὁ σπουδαιότατος τῶν
παραγόντων τῆς ἐθνικῆς προόδου καὶ εὐημερίας.

*
* *

“Ὅταν λαὸς τις λαμβάνει τοιαῦτα δῶρα παρὰ τῆς κυβερνή-
σεώς του, πρὸς τῆς πολιτείας, ἔχει καὶ οὗτος πρὸς αὐτὴν ἀνα-
λόγους ὑποχρεώσεις. Ὑπάρχει συναλλαγή μεταξὺ λαοῦ καὶ
κυβερνήσεως, οὐχὶ συναλλαγή ὡς ἐκείνη, ἣν ἠύλογησεν ὁ ἐφε-
τεινὸς βασιλικὸς λόγος, ἀλλὰ συναλλαγή ἐντιμος, ἠθικὴ, ὑγιής.
“Ὅταν μία κυβέρνησις ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτέλεσιν καὶ πραγμα-
τοποιήσιν μεγάλων ἔργων, γενναίας ὑποσχομένων ὠφελείας εἰς
τὸν τόπον, δικαιούται, ὑποχρεοῦται μάλιστα, νὰ εἴπῃ εἰς τὸν
λαόν: Σοὶ παρέχω πάντα τὰ ἠθικὰ καὶ ὑλικὰ μέσα πρὸς τὴν πρό-
οδόν σου, πρὸς τὴν εὐημερίαν σου. Θέλεις διοίκησιν; θέλεις
σύστημα συγκοινωνίας, ὁδοὺς σιδηρᾶς καὶ μὴ, τηλεγράφους, τα-
χυδρομεῖα, πᾶν ὅ,τι ἐν γένει προδιβάλλει τὴν ἀνθρωπίνην γνῶ-
σιν καὶ καθιστᾷ μακρότερον τὸν βίον καὶ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν
λαῶν; Θέλεις στρατιωτικὴν καὶ ναυτικὴν ὀργάνωσιν, ἱκανὴν νὰ
σὲ καταταστήσῃ ἡμέραν τινα ἄξιον νὰ καταλάβῃς τὴν ἐν τῇ
ἱστορίᾳ πρέπουσάν σοι θέσιν; Θέλεις ἐκπαίδευσιν καὶ διανοητι-
κὸν φωτισμὸν, ὥστε ὅταν προσέρχῃς εἰς τὴν κάλπην τῆς ἐθνι-
κῆς ἐτυμνηγορίας πρὸς ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων σου, νὰ μὴ
καθίσταται παίγνιον καὶ ἔρμαιον τῆς δημαγωγίας, ἀλλὰ νὰ ψη-
φοφορῇς ἐν γνώσει τελείᾳ τῶν καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων σου,
τῆς καταστάσεως τῆς πατρίδος σου, τοῦ ποιοῦ τῶν ἀνθρώπων,
εἰς οὓς ἐμπιστεύσαι τὸ ὕψιστον, τὸ ἱερώτατον τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ
ὑπουργημάτων, τὴν ἀντιπροσωπείαν σου; Ὅφείλεις νὰ ὑποβληθῇς
εἰς ὑποχρεώσεις, νὰ προσενέγκῃς εἰς τὴν πολιτείαν τὸ ἀναλο-
γοῦν σοι μέρος πρὸς συντήρησιν αὐτῆς καὶ ἐπίτευξιν τῶν μεγά-
λων σκοπῶν, οἵτινες πρὸς χάριν σου ἐπιδιώκονται. Οἱ καταβαλ-
όμενοι ὑπὸ σοῦ φόροι ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ὠφέλειάν σου, εἰς
τὴν σωτηρίαν σου· ἐπιστρέφουσιν πάλιν μετὰ τῶν τόκων αὐ-
τῶν εἰς τὸ ταμεῖόν σου.

Ἡ κυβέρνησις Τρικρούπη εἶπε τοιαῦτα εἰς τὸν ἐλληνικὸν λαὸν καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς βουλῆς καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ τύπου. Ἀλλὰ δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς λόγους, ἤρξατο καὶ δι' ἔργων, ἀποδεικνύουσα ὅτι δὲν ψεύδεται. Πᾶν ὅ,τι ἦτο χρήσιμον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πρόοδον τοῦ τόπου ἐπεχείρησε, καὶ ἐν διαστήματι βραχυτάτου χρόνου ἀπέδειξεν ὅτι δύναται καὶ ἡ Ἑλλὰς νὰ παραγάγῃ κυβέρνησιν, οἷαν ἤρχοντο οἱ φίλοι, ἐπὶ τῇ ἐλλείψει τῆς ὁποίας πλεον ἡ ἅπαξ διεκρίθη καὶ προεπηλακίσθη ὑπὸ τῶν πολεμίων.

Ὅταν τοιαῦτα κυβερνήσεις παρουσιάζονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ μὲν νέα προγράμματα, μὲν νέας ἐγγυήσεις, μὲν πασιζαντὴ ἐργασίαν, βεβαίως δὲν κατακτιῶσιν, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐργασίας των, τὴν ψῆφον τῆς ἐμπιστοσύνης, τὴν δάφνην τῆς ἐπιτυχίας. Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ παλαίουσι κατ' ἀλλήλων ποικίλα ἐλατήρια, ἠθικὰ καὶ μὴ, συγγνωστὰ καὶ μὴ, συμφέροντα καὶ πάθη. Ἡ κοινωνία εἶνε πανδαιμόνιον ἀγαθῶν καὶ φαύλων προθέσεων, εὐφυίας καὶ μωρίας, ἀρετῆς καὶ κακίας, δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας. Ὁ κ. Δηλιγιάννης, ὅσον καὶ ἂν ἔχῃ φαλακρὸν ὡς τὸ κράνιον ἐγκέφαλον, τὸ ἐνόησε, καὶ ἐνῶ ἐτελεῦντο τόσον σπουδαῖαι μεταρρυθμίσεις ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, δὲν ἐδίστασε νὰ τὰς πολεμήσῃ, νὰ δημοκοπήσῃ κατ' αὐτῶν.

*
* *

Δὲν γνωρίζω ἂν ὁ πρωθυπουργὸς τῆς ἐβδόμης Ἀπριλίου ἔχῃ ἡμίσειαν τοῦλάχιστον καθαρὰν ἰδέαν ἐν τῇ κεφαλῇ του, βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἐπέτυχε νὰ πείσῃ τὸ ἥμισυ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ὅτι εἶναι ἱκανὸς ἄνθρωπος — νὰ σώσῃ τὴν πατρίδα.

Ὅταν γραφῇ ἡ σύγχρονος ἱστορία, θὰ κηρυχθῇ ὁ μεγαλύτερος ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς. Πῶς ὅχι; Νὰ διέλθῃ δι' ὅλων τῶν βαθμίδων τῆς ὑπηρεσίας καὶ τοῦ κωμικοῦ, νὰ μὴ διακριθῇ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη δι' οὐδὲν ἄλλο, παρὰ διὰ τὸ ἄχρουν καὶ διὰ τὴν συντηρητικότητα των φρονημάτων του, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἦτο παρὰ τμηματάρχης, προαχθεὶς πάντοτε ὡς ἐννοούμενος, περὶ δὲ τὴν δύσιν τοῦ βίου του νὰ φορέσῃ τὸν φρύγιον σκεῦφον τῆς δημοκρατίας ὁ χθὲς καὶ πρῶην περιλειχόμενος ἐν τοῖς θαλάμοις καὶ τοῖς μαγειρείοις τῆς αὐλῆς καὶ τῶν κοιμᾶ-

των, νὰ δημηγορῇ πρὸς τὸν λαὸν ἐξ ἀμάξης ἢ ἀπὸ τοῦ ἐξώ-
στου, ἀπειλῶν τὴν βασιλείαν καὶ τοὺς ἀνεμομύλους, αὐτὸς, ὁ
Δηλιγιάννης, ὁ ζητῶν μὲν πάντοτε τὴν πρωθυπουργίαν, ἀλλὰ δι'
αὐτὸ τοῦτο κατεχλευαζόμενος ὡς ὁ δυστυχῆς ἐκεῖνος φιλό-
δοξος τοῦ ἀρχαίου Πειραιῶς, ὁ νομίζων ἰδικά του πάντα τὰ εἰς
τὸν λιμένα εἰσπλέοντα πλοῖα, γινόμενος ἐπὶ τέλους πρωθυπουργός.
"Ὡ νὰ, θὰ κηρυχθῇ ὁ μεγαλύτερος ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς, ἔστω
καὶ χωρὶς νὰ εἴπῃ ἡ ἱστορία εἰς ποῖον γένος ἀνήκεν. . . Τὸ πολὺ,
πολύ μόνον θὰ ἐπιγράψῃ ἀόρατος χεὶρ μυστηριωδῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα
Δηλιγιάννης: Τὰ μωρα τοῦ κόσμου ὁ Θεὸς ἐξελέ-
ξατο, ἵνα τοὺς ἰσχυροὺς καταισχύνη.

*
* *

Τί σημαίνει τοῦτο; "Ὅτι οἱ λαοὶ ἔχουσι πολλάκις στιγμὰς
ἀκατανόητων διαθέσεων. Εἶσαι Ἀγαμέμνων, Ἀχιλλεὺς, Ὀδυσ-
σεύς. Ὑπάρχουσι πολλάκις περιστάσεις, καθ' οὓς τοῦτο κου-
ράζει, δυσαρρεσιτεῖ τοὺς λαοὺς—καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς φίλους.
Καταλαμβάνονται τότε ὑπὸ ἀνεξηγήτου πείσματος, ὑπὸ ὀρέξεως
καταχθονίου. Θέλουσι νὰ σὲ καταβάλωσι, διότι δὲν σὲ ἀνέχονται
τόσον ὑψηλά. Ἐπειδὴ δὲ δὲν δύνανται νὰ πράξωσι τοῦτο διὰ
τοῦ σοδαροῦ, τὸ πράττουσι διὰ τοῦ γελοίου. Εὐτυχῆς ὁ Θερσίτης,
ὅστις δὲν διστάζει νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτὸν του—ἀρχηγόν.
Ζήτω ὁ Θερσίτης! Ζήτω τὸ γελοῖον, ἀφοῦ ἐκουράσθημεν ἀπὸ
τοὺς σοδαροὺς καὶ τοὺς ἀγελάστους. . .

Ἀξιωμαθόνευτοι θὰ μείνωσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κοινοβολίου
οἱ ῥητορικοὶ λόγοι του ἀρχόμενοι συνήθως ὡς ἐξῆς:

«Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ φρονῶ, κύριοί μοι, ὅτι μοι εἶνε ἐπιτε-
τραμμένον...» καὶ τὰ λοιπὰ, διότι θὰ ἦτο σκληρὰ δοκιμασία διὰ
τὸν ἀναγνώστην τοῦ «Ἡμερολογίου» ἡ παράθεσις ὁμοίων ρη-
τορικῶν ἀνθέων.

*
* *

Ἄλλ' ἀπεπλανήθην.

Ὁ κ. Δηλιγιάννης ἀνελάμβανε νὰ πολεμήσῃ τὴν κυβέρνησιν
διὰ πᾶσαν αὐτῆς ἐπιτυχίαν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, διὰ πᾶσαν ἐθνω-
φελῆ πράξιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Οἱ φρόνιμοι ἡγανάκτου, οἱ ἀ-

στεῖοι ἐγέλων, οἱ δὲ μοχθηροὶ ἐχθροὶ τῆς κεδερνήσεως ἐχαιρέ-
κάνουν. Δὲν εὐρίσκεται καταλληλότερος νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν Τρι-
κούπην, ἔστω καὶ ἐπὶ ὀλίγους μῆνας. Μετὰ πολλὰς ἀποπειράς
κωμικὰς, ὁ κ. Δηλιγιάννης ἀνηγορεύθη ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπολι-
τεύσεως.

Ἦσαν ἀπόκρεω. Ἡμέραι εὐθυμίας, γέλωτος, ἀλλὰ καὶ ἐω-
λοκρατίας. Ἐνθυμεῖται τὸ κοινὸν τῶν Ἀθηνῶν τὴν καθημερινὴν
ἀπὸ τοῦ Βουλευτηρίου ἐξοδὸν θιάσων — οὐχὶ μετημφιεσμένων —
ἐπὶ κεφαλῇς τῶν ὁποίων ἠγεῖτο ὁ πολυπόθητος ἀρχηγὸς τῆς ἀντι-
πολιτεύσεως.

Τὴν ἐπικύριον ἢ «Πρωΐα» καὶ ὁ «Σύνδεσμος» ἀνήγγελλον μετὰ
σοδρότητας εἰς τὸ Πανελλήνιον τὴν μεγάλην τοῦ λαοῦ τῶν
Ἀθηνῶν διαδήλωσιν πρὸς τιμὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐθνικῆς
ἀντιπολιτεύσεως.

Αἱ ἀπόκρεω πκρῆλθον ἐν εὐθυμίᾳ. Ἀλλ' ἡ εὐθυμία τοῦ λαοῦ
τῆς πρωτευούσης διήρκεσε καὶ κατὰ τὴν τεσσαρακοτὴν, μέχρι
τοῦ Πάσχα. Κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὁ ἐλληνικὸς λαὸς ἐκα-
λεῖτο ὑπὸ τοῦ βασιλέως νὰ τελέσῃ τὰ κυριαρχικὰ αὐτοῦ δικαιώ-
ματα, νὰ ἐκλέξῃ νέους ἀντιπροσώπους, ἵν' ἀποφανθῶσι περὶ τῆς
πολιτικῆς τῆς κυβερνήσεως. Ὁ κ. Δηλιγιάννης δὲν εἶχε λόγους
νὰ μὴ ἐνθαρρύνῃ τὴν ὑφισταμένην ἀπὸ τῶν ἀπόκρεω ἱλαρότητα
ἐν Ἀθῆναις, ἔνθα τότε διέπρεψεν, ἀνγκνωρισθεὶς ὑπὸ τῆς εὐ-
θυμούσης πρωτευούσης ὡς σωτὴρ τῆς πατρίδος. Μετέβη εἰς τινὰς
ἐπαρχίας τῆς Πελοποννήσου, δρέψας παρομοίας δάφνας. Ζήτη
ἢ παραλυσία! ζήτη καὶ ὁ ἀρχηγὸς, ἀνέκραξαν οἱ διατελοῦν-
τες ἔτι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀθιανάτων ἀπόκρεω.

— Κάτω οἱ φόροι! κάτω ἡ κατνυχαστικὴ εἰσπραξίς τῶν
καθυστερουμένων εἰς τὸ δημόσιον! Μαῦρο εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ
εἰς τὸν μέγαν Πετρέλαιον, ὁ ὁποῖος ἔκκμε νὰ πωλῇται τὸ πε-
τρέλαιον ἀπὸ μίαν δραχμὴν τὴν ὁκτὼ εἰς ὀγδοήκοντα λεπτά.
Ἄσπρο εἰς τοὺς ὑποσχομένους τὴν κατάργησιν τῶν φόρων πρὸς
σωτηρίαν τῆς πατρίδος.

*
* *

Τὴν ἐβδόμην Ἀπριλίου ἐγένετο τὸ μέγα θαῦμα τῆς καθολι-
κῆς ψηφοφορίας. Ὁ ἐλληνικὸς λαὸς προσῆλθεν εἰς τὴν κάλπην.

Διότι φωνή λαοῦ φωνή Θεοῦ. Ἄλλ' ὁ Θεὸς τοιαύτην ἡμέραν πίνει σὰν Θεός. . . ρητινίτην, ἄσπρο, μαῦρο κρασί, ὅ,τι τύχη, ὅ,τι τοῦ προσφέρουσι. Κατὰ τοιαύτας ἡμέρας ὁ λαὸς δὲν πληρώνει, εἶναι ἀσίδωτος· ἤδη μάλιστα. ὁπότε ἔμελλε νὰ ψηφοφορήσῃ ὑπὲρ τῆς ἀσιδοσίας. Καὶ ἔρριψε τὴν ψῆφόν του ἐντὸς τῆς κάλπης ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν μιᾶς φιάλης ρητινίτου, ἐπὶ προσδοκίᾳ — ἴσως — ἐτέρας. Ὁ δυστυχής! ἠγνόει τί ἐπραττεν. Ἦτο ζαλισμένος· τῷ εἶπον ὅτι ἡ κυβέρνησις ἐσκόπευε νὰ βάλῃ φόρους νέους, ὅλους τοὺς γνωστοὺς καὶ ἀγνωστοὺς, νὰ φορολογήσῃ τὸ ὕδωρ τὸ ἐποῖον πίνουμεν, τὸν ἀέρα τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν... Τὸ ἐπίστευσε, καὶ ἔρριψε μαῦρον κατὰ τῶν φίλων τῆς κυβερνήσεως. Ὁ δυστυχής! ἠγνόει ὅτι τὸ μέλαν ἐκεῖνο σφαιρίδιον ἐπληττε καιρίως τὰ στήθη τῆς πατρίδος. . .

*
* *

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐσχηματίσθη νέα κυβέρνησις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Δηλιγιάννη. Ἐξ αὐτῆς ἔλειπε καὶ ὁ Δημητρακάκης. Ὅταν συνήλθον οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους ἐν Ἀθήναις, ὅταν ἡ Βουλὴ κατηρτίσθη, ἤρξατο ἡ συνέχεις τῆς πολιτικῆς ἀκρασίας ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη ἰδίως κατὰ τὰς ἀποκρεῶς, ἡ ὁποία ἐστεφανώθη ὑπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὴν ἐβδόμην Ἀπριλίου. Ὁ ἐν τῇ κυβερνήσει δημαγωγὸς ἐκήρυξε διὰ τοῦ βασιλικοῦ λόγου πᾶσιτικὰς προγραφὰς κατὰ τῶν ἀντιπάλων του ἐν τῇ Βουλῇ, τὰς ὁποίας ἐξετέλεσαν πιστότατα οἱ Μαμελοῦκοι τῆς πλειονοψηφίας. Μετὰ ταῦτα, ὑπὸ τὰς ὕβρεις, ὑπὸ τὰς ἀμοιβαίας ἐπιθέσεις καὶ τὰ ξυλκοκλήματα ἐν τοῖς κόλποις τῆς πλειονοψηφίας, κατηργήθησαν οἱ φόροι, μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων καὶ ὁ τοῦ σιγαροροχάρτου, ἵνα, κατὰ τὸν κ. πρωθυπουργόν, «ἐκανοποιηθῶσιν αἱ ἐπιθυμίαι τῶν καπνίζόντων.»

Τὸ δημόσιον ταμεῖον στερεῖται τοιουτοτρόπως δέκα ἑκατομμύρια ἐκ τῆς καταργήσεως τῶν φόρων. Ἄλλ' ἀδιάφορον ἡ κυβέρνησις τὸ ὑπεσχέθη ὡς ἀντιπολίτευσις, ὁ δὲ πρωθυπουργὸς, ὅστις οὐδέποτε ἐψεύσθη, δὲν ἐνόησε νὰ παραβῇ τὰς ὑποσχέσεις του. Ἄλλ' οἱ κακόβουλοι λέγουσιν, ὅτι αἱ θύραι τοῦ δημοσίου ταμείου εἶνε ἐρημητικῶς κεκλεισμέναι, δυστυχῶς οὐχὶ καὶ αἱ θύραι τῆς

γαστρὸς τῶν πτωχῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν συνταξιούχων—πεινόντων.

Πᾶσα ναυτική προπαρασκευὴ ἐγκατελείφθη· ὁ στρατὸς διχλύεται καθ' ἣν στιγμήν καταλαμβάνουσι τὴν Φιλιππούπολιν καὶ ἀνακηρύττουσι θάττον ἢ βράδιον τὴν μεγάλην Βουλγαρίαν, περιλαμβάνουσιν τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν.

*
* *

Ἀδιάφορον δι' ὅλα ταῦτα. Τὸ πρόγραμμα τῆς πρώην ἀντιπολιτεύσεως ἐξετελέσθη· ἡ ψῆφος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἱκανοποιήθη. Οἱ μοχθηροὶ καὶ οἱ ἀστεῖς ἐχειροκρότησαν ἐν τῇ ἐπελθούσῃ καταστροφῇ, ἐπιφωνοῦντες: Ἀποκολοκύνθωσις!

Ἀλλ' ἐγὼ, ἐνώπιον τοῦ τραγικοῦ καὶ ἀπελπιστικοῦ τούτου φαίνομένου, ἀποσυρόμενος εἰς ἑμαυτὸν καὶ οἰκτεῖρων τὴν κατάστασιν τῶν πρῶτων καὶ τὴν ματαιώσιν τῶν ἐθνικῶν ὀνείρων, ἐπαναλέγω τὸ μυριάκις ἐπαναληφθέν: Ἐκαστος λαὸς εἶνε ἄξιος τῆς τύχης του—καὶ τῆς κυδερνῆσεώς του.

Ἀθῆναι, Σεπτέμβριος, 1885.

INCOGNITO.

